

Holmegaard Mose

- en højmosse

Holmegaard Mose i tværsnit. Laggzonen er der, hvor nedsvivende regnvand fra højmosen mødes med grundvand fra omgivelserne. Planterne fra denne zone findes nu over det meste af mosen på grund af næringsstofpåvirkning gennem luft og indsvivende vand.

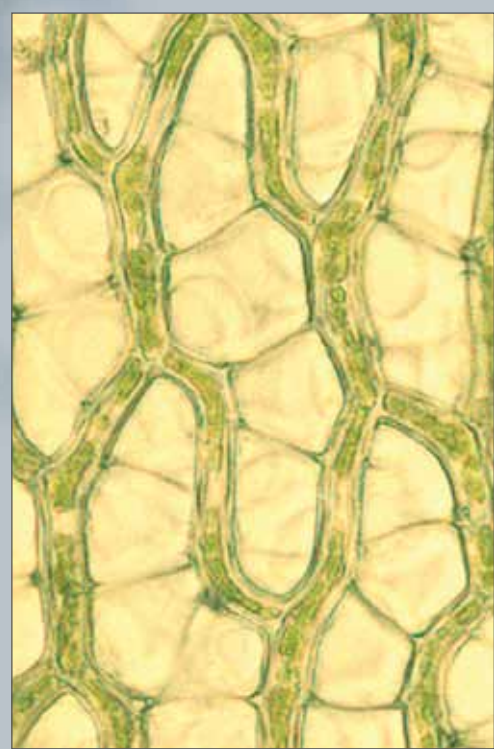
Holmegaard Mose er dannet af metertykke lag af tørvemos, som er vokset op, hvor der en gang var en lavvandet sø. Det er en helt særlig oplevelse at færdes på en højmosse, hvor der er åbent terræn, og man går på gyngende fugtigt tørvemos. Miljøet er surt og næringsfattigt. Det er kun få lave plantearter, der kan trives her. På den uforstyrrede højmosse er der ingen træer og ingen græsser. Til gengæld kan mange af de planter og dyr, der lever i højmosen, ikke klare sig i andre miljøer.

Holmegaard Mose er gennem flere hundrede år blevet grøftet og afgravet. Tørvegravningen er foregået opdelt i områder og med forskellig teknik. Derfor fremtræder mosen i dag som en mosaik af tørveskær i forskellige niveauer og med forskellig bevoksning. Ingen dele af mosen er i dag upåvirket af denne udvikling, men i to områder nord for Fensmark Skov kan man stadig ane højmosens oprindelige hvælvede form.

TØRVEMOS

Prøv at tage en tørvemosplante op, når du kommer ud i mosen. Fra stængelen udgår sidegrene i små knipper, og i toppen danner de korte grene et hoved. Planten har ingen rødder. Den bliver ved at vokse opadtil, mens den dør nedadtil og gradvis omdannes til tørv. Når tørvlaget når en tykkelse af 30 - 50 cm, kan det ikke længere suge vand og næring op fra grunden. Nu lever tørvemosset alene af den næring, der er i regnvandet. Tørvten bliver ved at vokse, og den sammenpresede tørv i bunden virker efterhånden som en membran, så regnvandet bliver i mosen. I Østdanmark kan en uforstyrret højmosse vokse til 4 - 5 meters højde over den gamle søbund.

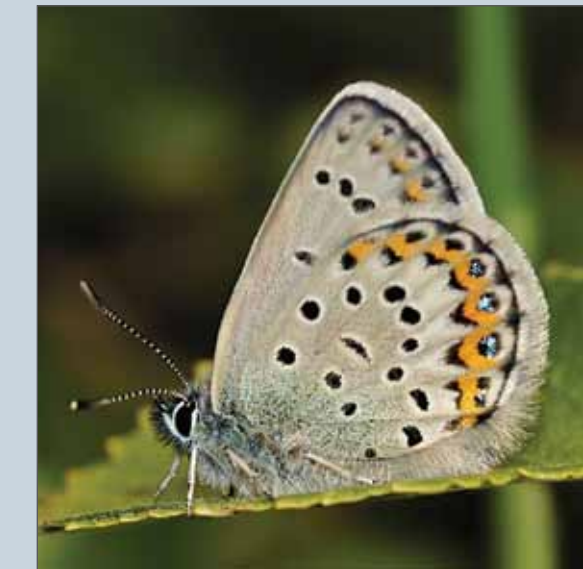
Der er fundet over 20 arter af tørvemos i Holmegaard Mose. Der er brune, grønne og røde arter - med forskellige krav til levestedet.

Et tørvemos med hoved og sidegrene. Ved siden af et forstørret foto af plantens store luftfyldte celler, der kan opsuge store mængder vand - op til 95 % af plantens vægt.

TUER OG HØLJER

Den uforstyrrede højmosse har en uregelmæssig overflade af lyngklædte tuer og våde lavninger, som kaldes høljer. Holmegaard Mose er præget af afvanding og tørvegravning overalt, men tuernes og høljerne natur kan stadig ses lige nord for Fensmark skov, hvor mosen er mindst afgravet. Tuerne fylder dog langt det meste, fordi mosen er præget af afvandingen. Nogle af de afgravede tørveflader i mosen ligner høljer, fx ved gangbroen. Sammensætningen af tørvemosarter er dog anderledes, fordi fladerne er lidt mere prægede af næring.

TUERNE

Til venstre: Mosebølle og hedelyng - to planter på tuerne og tørvebrinkerne i mosen.

Til højre: Foranderlig blåfugl lever på hedelyng.

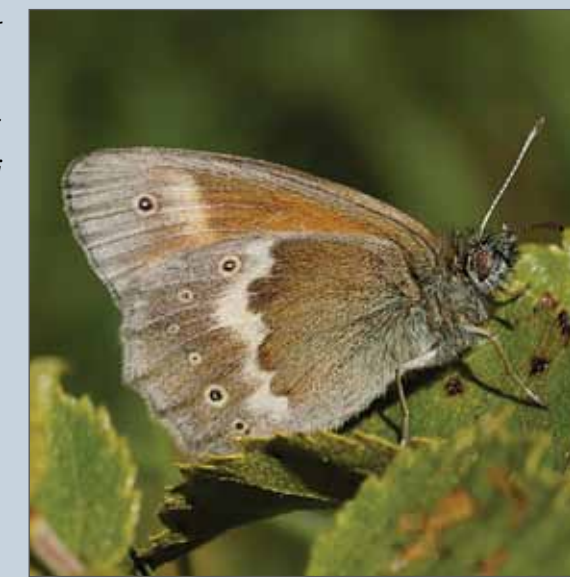

Til venstre: Sphagnum rubellum - kohornstørvemos - en lille rød mos, der vokser på kanten af tuerne.

Til højre: Sphagnum magellanicum - rød tørvemos - en kraftig rød mos, der vokser i mætter mellem tuer og høljer.

HØLJERNE

Moserandøje er især knyttet til kæruld. I Østdanmark findes den art nu kun i Holmegaard Mose.

Soldug - en lille plante, der vokser i lavningerne eller på kanten af dem. Soldug fanger insekter med sine klæbrige kirtelhår. Men det lille fjermøl tager hævn. Det lægger æg, hvor planten ikke har kirtelhår, så dets larver spiser solduggen! Den lille fine bøllebåfugl lever på tranebær og andre af højmosens planter.

TUE

HØLJE

Tværsnit gennem tue og hølje. Nord for Fensmark Skov er tuer og høljer resultatet af små "enkeltmands" tørvegrave, og derfor er kanterne bratte.

Til venstre: Sphagnum cuspidatum - pjusket tørvemos - vokser i store våde lavninger. Her over tørvemosset kan man undertiden se en af vore største edderkopper på jagt, stor rovedderkop. Her bærer den på sit ægspind.

BIRKESKOVEN

Birkeskoven har bredt sig over det meste af Holmegaard Mose efter ophør af tørvegravningen i 1950'erne. På de vådeste partier er skoven åben, og her findes højmosens plante- og dyreliv stadig. Birkeskoven har sit eget liv med andre fugle, insekter og svampe end den åbne mose.

Birkeskoven her er op mod 60 år gammel. I bunden vokser pors (forrest) og et tæt dække af det tuevoksende græs blåtop.

TØRVEGRAVENE

Nogle af tørveskærene er så dybe, at der er et permanent vandspejl. I disse skær kan man se ynglende og rastende fugle, bla. ænder, lappedykkere, gæs og vandhøns. Rørhøgen yngler i mosen, og om foråret høres rørdrummen.

De fleste af tørvegravene har surt vand ligesom højmosen, men nogle steder er der gravet helt ned til den tidligere søbund, som er kalkholdig. Her er der et helt andet plante- og dyreliv. Mygblomst, en lille orkide, som er på EU's habitatdirektiv, vokser på tørvebund i et af disse skær.

Tre af Holmegaard Moses sjældne arter, der er beskyttede efter EU's habitatdirektiv. Fra venstre mygblomst, stor skivevandkalv og stor kærguldsmed.

Miljøministeriet
Naturstyrelsen
www.naturstyrelsen.dk

LIFE er EU's tilskudsordning til miljø- og naturområdet. LIFE-Natur støtter bl.a. projekter, der bidrager til oprettelsen af det europæiske netværk af beskyttede naturområder, Natura 2000.

Natura2000 er et økologisk netværk af beskyttede naturområder gennem hele EU. Netværket består af områder, der er udpeget som fuglebeskyttelsesområder og levesteder for planter og dyr.

Holmegaard og Juellinge

Holmegaard Godskontor, Rødebrovej 2, 4684 Holmegaard.
Tlf.: +45 55 54 81 31, fax: +45 55 54 80 31
e-mail: godskontor@holmegaardgods.dk